

Sisällys

Uskonnot maailmassa

1	Uskonto ja uskonnottomuus	17
	Uskonnonvapaus on jokaisen ihmisoikeus	18
	Uskontoja tutkitaan monista näkökulmista	19
	Uskonnot näkyvät pyhissä rakennuksissa ja esineissä	20
	Myytit ovat tärkeitä kertomuksia	21
	Riiteissä uskonto eletään todeksi	22
	Uskonnolliset kokemukset ovat synnyttäneet yhteisöjä	23
	Uskontojen oppi ja moraalit ohjaavat ihmisen toimintaa	24
	Uskontoja ryhmitellään eri tavoin	25
	Maallistumisen myötä uskonnon merkitys muuttuu	26
	Uskonnottomuus kattaa monenlaista ajattelua	27
	Martin Luther King	28
	Tehtävät	29

2	Kristinuskko	31
	Kristityn elämää rytmittävät kristilliset riitit	32
	Jumalanpalvelukseen kokoonnutaan sunnuntaisin	33
	Kristityt rukoilevat monin eri tavoin	34
	Kristityt uskovat kolmiyhteiseen Jumalaan	35
	Raamattu on kristittyjen pyhä kirja	36
	Kristinuskossa on kolme pääsuuntausta	37
	Kristinuskkoa harjoitetaan kaikkialla maailmassa	38
	Neitsyt Maria	40
	Tehtävät	41

3	Juutalaisuus	43
	Riitit kertovat juutalaisen kansan vaiheista	44
	Sapatti on juutalaisten lepopäivä	46
	Pääsiäistä ja viikkojuhlaa vietetään keväällä	46
	Lehtimajajuhlaa ja hanukkaa vietetään syksyllä	47
	Juutalaisuudessa uskotaan Jumalan ykseyteen	48
	Tooraa luetaan jumalanpalveluksissa	49
	Laki ohjaa juutalaisten elämäntapaa	50
	Juutalaisten historiaa leimaa kärsimys	51
	Anne Frank	52
	Tehtävät	53

4 Islam

Islam on läsnä muslimin elämänvaiheissa	55
Islam ohjaa ammatinvalintaa	56
Islamissa rukoillaan viisi kertaa päivässä	57
Muslimit uskovat Jumalaan ja profeetta Muhammadiin hänen lähettiläänään	58
Muslimit paastoavat ja antavat almuja	59
Pyhiinvaellus Mekkaan on elämän kohokohta	61
Koraani on islamin pyhä kirja	61
Islamilainen laki auttaa elämään oikein	63
Islamia harjoitetaan eri puolilla maailmaa	64
 <i>Profeetta Muhammad</i>	65
<i>Tehtävät</i>	66

5 Hindulaisuus

Hindulaisuus näkyy arjessa ja elämän taitekohdissa	69
Hindujen elämään kuuluu temppelikäyntejä, pyhiinvaelluksia ja juhlia	70
Intiassa ihmiset jakautuvat kasteihin	71
Hindulaisuudessa uskotaan ikuiseen kiertokulkuun	73
Papit ja sadhut omistautuvat uskonnonharjoittamiselle	74
Velvollisuudet ovat sidoksissa kasteihin	75
Hindut palvovat monia jumalia	76
Hindulaisuus on levinnyt Intian ulkopuolelle	76
 <i>Krišna</i>	79
<i>Tehtävät</i>	80

6 Buddhalaisuus

Siddhartha Gautama Buddha on buddhalaisten esikuva	83
Buddhalaisuutta harjoitetaan luostareissa	84
Maallikot käyvät temppeleissä ja pyhiinvaelluksilla	85
Buddhalaiset turvautuvat kolmeen jalokiveen	86
Buddhalaisuuden opit löytyvät pyhistä kirjoituksista	87
Ihmisen teot jaetaan taitaviin ja taitamattomiin	89
Buddhalaisuus on jakautunut koulukuntiin	90
 <i>Shaolin-munkit</i>	91
<i>Tehtävät</i>	92

7 Kiinan uskonnot

Uusi vuosi kokoaa kiinalaiset yhteen	95
Kiinan uskonnot tavoittelevat tasapainoista elämää	98
Taolaisuus korostaa luonnonläheisyyttä	100
Kungfutselaisuus uskoo ihmisen hyvyyteen	101
Buddhalaisuus vapauttaa elämän kiertokulusta	102
Mao opetti yhdenmukaisuuden ihannetta	103
Uskonnon asema on muutoksessa	105
 Jadekeisari	106
Tehtävät	107

8 Japanin uskonnot

Šintopyhäkössä vierailaan elämän eri vaiheissa	110
Šintolaisuuteen kuuluu luonnon kunnioitus	112
Buddhalaisuudella on pitkät perinteet Japanissa	113
Yhteisöllisyys on japanilaisille tärkeää	114
Japanilainen uskonnollisuus muuttuu ja leviää	115
 Amaterasu	116
Tehtävät	117

9 Varhaiskantaaiset uskonnot

Varhaiskantaaiset uskonnot elävät kertomuksissa ja riiteissä	119
Amerikan intiaanit uskoivat erilaisiin henkiin	121
Australian aboriginaalien uskomuksissa esiintyy uniaika	123
Afrikan perinteisissä uskonnoissa kunnioitetaan esi-isiä	124
Saamelainen kulttuuri elää Suomessa	125
Taikausko ja luonnonuskonnot elävät nykyajassa	120
 Karhut	128
Tehtävät	129

Kirkot maailmassa

10 Kristinusko ja kulttuuri

Kristinusko on maailman suurin uskonto

Kristinusko vaikuttaa suomalaisten elämään

Ajanlasku ja juhlapäivät perustuvat kristinuskoon

Kristinusko näkyy taiteessa ja kielessä

Sauli Niinistö

Tehtävät

131

132

133

135

137

138

139

11 Kristinuskon synty

Jeesus julistaa sanomaa Jumalan valtakunnasta

Jeesuksen toiminta herättää epäluuloa

Kristinusko erkaantuu juutalaisuudesta

Paavali levittää kristinuskoa

Kirkko päättää pyhät kirjat ja määrittelee oppiaan

Rooman valtiossa palvotaan lukuisia jumalia

Kristinuskosta tulee valtionuskonto

Pietari

Tehtävät

141

142

143

143

144

146

147

148

149

150

12 Kristinuskon jakautuminen

Rooman valtakunta hajoaa kahtia	153
Kirkon hallitsemisesta syntyy kiistoja	154
Katolinen ja ortodoksinen kirkko eroavat toisistaan	155
Pohjois-Afrikka oli kristinuskon tukialuetta	156
Muslimit valloittavat Pohjois-Afrikan	157
Ristiretkillä taistellaan nykyisen Israelin alueista	158
 Keisarinna Theodora	160
Tehtävät	161

13 Katolinen kirkko

Messu on uskonnonharjoituksen ydin	163
Pyhimykset rukoilevat ihmisten puolesta	164
Sakramentit ovat pyhiä toimituksia	165
Sakramentit ovat läsnä katumuksen ja sairauden hetkellä	166
Luostarit kuuluvat katolisuuteen	167
Paavi johtaa katolista kirkkoa	168
Katolinen kirkko toimii Suomessa	169
 Franciscus Assisilainen	170
Tehtävät	171

14 Ortodoksinen kirkko

Jumalanpalvelus koskettaa kaikkia aisteja

Ikonit kuvaavat pyhiä asioita

Mysteριοita on seitsemän

Luostareissa kunnioitetaan perinteitä

Venäjän kirkko on suurin ortodoksinen kirkko

Ortodoksisuudella on Suomessa pitkät perinteet

Sergei ja Herman Valamolainen

Tehtävät

175

176

178

179

179

180

181

182

183

15 Protestanttiset kirkot

Katolisen kirkon arvovalta romahtaa

Martti Luther tekee löydön

Luther käy taisteluun aneita ja kiirastulta vastaan

Luterilaiset kirkot syntyvät

Saksa ja Pohjoismaat ovat luterilaisuuden tukialueita

Sveitsissä syntyvät reformoidut kirkot

Englannin kuningas perustaa anglikaanisen kirkon

Protestanttisilla kirkkoilla on eroja ja yhtäläisyyksiä

William ja Catherine Booth

Tehtävät

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

16 Kristinusko Suomessa

Suomalaiset palvoivat monia jumalia

Kristinusko saapuu idästä ja lännestä

Kustaa Vaasa toteuttaa reformaation Ruotsissa

Suomalaiset oppivat lukemaan kinkereillä

Pietismi synnyttää Suomen herätysliikkeen

Evankelis-luterilainen kirkko toimii monipuolisesti

Kansankirkoilla on erityissuhde valtioon

Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärä on laskussa

Irja Askola

Tehtävät

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

17 Maailmanlaajuinen kristinusko

Maailmanlaajuinen kristinusko	209
Lähetystyö perustuu Jeesuksen käskyyn	210
Katolilaiset veivät kristinuskon Latinalaiseen Amerikkaan	211
Varhaiskantaiset uskonnot sävyttävät katolilaisuutta	212
Reformoitu kristillisyys leimaa Pohjois-Amerikkaa	213
Baptismi ja helluntailaisuus syntyivät Yhdysvalloissa	214
Kirkko ja valtio ovat erillään Yhdysvalloissa	215
Henkimaailma kuuluu afrikkalaiseen kristinuskoon	215
Kristinuskon juurtuminen Aasiaan on ollut työlästä	216
Kristittyjen määrät kasvavat Aasiassa	217
 Desmond Tutu	218
Tehtävät	219

18 Kristinusko, tiede ja katsomukset

Luonnontieteet saavat alkunsa 1600-luvulla	222
Tieteen tulokset vaikuttavat Raamatun tulkintaan	223
Uskontopakko vaihtuu uskonnonvapauteen	224
Ranskan vallankumous antaa lähtösäyksen uskontokriitille	225
Uusateismi haastaa kirkot	226
Uskonnottomuudella on monenlaisia muotoja	227
 Esko Valtaoja	228
Tehtävät	229

19 Kristinusko ja muut uskonnot

Kristityt unelmoivat yhdestä kristillisestä kirkosta	232
Opillisia erimielisyyksiä ei olla ratkaistu	233
Kristillisperäiset liikkeet ovat irtautuneet kristinuskosta	234
Jehovan todistajia on ympäri maailmaa	235
Mormonit tekevät lähetystyötä	236
Kristityt käyvät dialogia muiden uskontojen kanssa	237
Rauhan edistäminen vaatii yhteistyötä	238
 Veli Roger	240
Tehtävät	241

Hyvä elämä

20 Etiikan kysymyksiä

Ihmiset pohtivat hyvää ja pahaa	243
Empaattinen ihminen samastuu muihin	244
Omatunto ohjaa, kehottaa ja neuvo	245
Käsitykset hyvästä ja pahasta näkyvät arvoissa	246
Ohjeet, säännöt ja lait ovat sidoksissa arvoihin	247
Eettisessä harkinnassa huomioidaan monia seikkoja	248
 Sokrates	250
 Tehtävät	252

21 Arvokas ihminen

Jokainen ihminen on arvokas	253
Kultainen sääntö esiintyy eri perinteissä	255
Kristinuskon mukaan ihminen erottaa oikean ja väärän	258
Juutalaisuuteen ja islamiin kuuluu köyhien auttaminen	260
Aasian uskontoihin liittyy ajatus elämän kunnioituksesta	261
Syrjintä loukkaa ihmisarvoa	262
 Uusnatsit	263
 Tehtävät	264

Sanan valta

Saako sanoa mitä haluaa?	267
Vihapuhe koettelee sananvapauden rajoja	268
Tekoja arvioidaan velvollisuuksien, seurausten ja hyveiden näkökulmista	269
Sananvapautta rajoitetaan eri syistä	270
Joskus mediassa leviää virheellisiä tietoja	271
Jokaisella on yksityisyyden suoja	273
 Anna Politkovskaja	274
 Tehtävät	276

23 Sota ja väkivalta

Turvapaikanhakijat pakenevat väkivaltaa	279
Väkivaltaa esiintyy kaikkialla	280
Konfliktit kytkeytyvät usein terrorismiin	282
Pasifistit ja militaristit suhtautuvat väkivaltaan eri tavoin	283
Monet uskonnot hyväksyvät puolustussodan	284
Diplomatia pyrkii estämään väkivallan kärjistymisen	285
 Martti Ahtisaari	287
Tehtävät	289

24 Työ ja raha

Työtä tehdään monista syistä	291
Kaikilla ei ole työtä tai opiskelupaikkaa	292
Työuupumus on yksi työelämän ongelmista	293
Liiketoimintaa on tehtävä vastuullisesti	295
Toisenlaiset valinnat ovat mahdollisia	296
Tekeekö raha onnelliseksi?	297
 Lasse Nordlund ja Maria Dorff	298
Tehtävät	300

25 Ihminen osana yhteisöä

Yksilö ja yhteisö ovat vuorovaikutuksessa	303
Yksilönvastuu herättää kysymyksiä oikeudenmukaisuudesta	304
Uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskuntaan	305
Syrjäytynyt on jäänyt sivuun yhteiskunnasta	306
Auttaminen kuuluu eri katsomusten ihanteisiin	308
 Anna ja lastensairaala	310
Tehtävät	312

26 Yhteinen planeetta

Uskontojen mukaan ihminen on osa luontoa	315
Ihmisten toiminta muuttaa luontoa	316
Ihmiset suhtautuvat eläinten oikeuksiin eri tavoin	317
Eläinten on elettävä kuin eläimet	319
Tavoitteena on kestävä kehitys	321
 Ilmantutkija Markku Kulmala	322
Tehtävät	324

27 Ihmissuhteet ja perhe

Ihmiset tarvitsevat läheisiä ihmissuhteita	327
Seksuaalisuus toteutuu ihmissuhteissa	328
Joskus seksuaalisuus vahingoittaa	329
Perheitä on erilaisia	330
Suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin jakaa uskontoja	330
Sukupuoli on moninainen	332
 <i>Mika ja Miisu</i>	335
<i>Tehtävät</i>	336

28 Elämä ja kuolema

Vanhemmuus ei ole itsestäänselvyyttä	339
Kykyä vanhemmuuteen ei arvioida	340
Kuka saa päättää elämästä?	341
Abortti liittyy naisten oikeuksiin	342
Kuolema kuuluu elämään	343
Eutanasia voi olla passiivista tai aktiivista	343
Itsemurha on äärimmäinen teko	344
Elämä ja kuolema ovat yhteisön asioita	346
 <i>Syväädytetty Matheryn</i>	347
<i>Tehtävät</i>	348

29 Muutoksen mahdollisuus

Eettiset kysymykset ovat yleismaailmallisia	351
Hyvä elämä vaatii toisista välittämistä	352
Kansalaisjärjestöt edistävät yhteistä hyvää	353
Vaikuttamisella on monia keinoja	354
Anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen kantavat eteenpäin	356
Kulje toisten rinnalla	358
 <i>Jeesus Nasaretilainen</i>	359
<i>Tehtävät</i>	360
Hakemisto	361
Kuvalähteet	362

